

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בליל ה' דחנוכה תשע"ז לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויזן - גליון תתקנ"ד

דבחול בכל גווי צריך לחזור על ציצין שאינן מעכבין אף אם כבר פירש וסילק ידיו מהמילה, והיינו כדעת רש"י והטור דכל הך חילוקא בין פירש ובין לא פירש הוא רק לענין אם ניתנה שבת לידחות על זה, אבל לענין עיקר המצוה אין חילוק וגם בפירש איכא הידור מצוה על הציצין, ועל כן שפיר מפרש לדברי הגמרא דנר לכל אחד ואחד דפירושו הוא דכל אחד בפני עצמו מדליק, דגם באופן זה הוי בכלל הידור מצוה לדידיה ע"כ.

ובאמת יש לדון בזה, חדא, דהא הבאנו שם דברי הבית הלוי טעמו של הטור דחזור, אינו משום דיכול לקיים ואנוהו אחר גמר המצוה. אלא דסבירא ליה דמילה היא מצוה נמשכת על האדם לעולם, וכאשר חוזר על הציצין, הוי תמיד בשעת קיום המצוה ע"ש. ואם נימא דכשמדליק בפני עצמו אין לה שייכות לגוף המצוה, אם כן גם להרמ"א אי אפשר לכל אחד להדליק בפני עצמו.

עוד גם זאת, אפילו אי נימא דהטור סבירא ליה דיכולין לקיים ואנוהו גם אחר גמר המצוה. היינו במילה שמצותו היתה מתחלה להסיר בשעת המילה כל הציצין משום ואנוהו, על כן גם כשסילק ידיו יכול עוד לחזור למקומו ולגמור הנוי מה שהסיר מתחלה, כיון שסוף כל סוף מתקן את המילה שנצטוה עליו מלכתחלה להדרו. אבל שידליק כל אחד נר בפני עצמו, לקיים הידור במקום אחר שלא במקום המצוה, למה יועיל. אלא על כרחך דאין זה דומה לדין ציצין כלל, דשם בא חיוב ההידור של ואנוהו להדר את המילה, ועל כן אחר גמר המצוה לא יוכל לחזור להרמב"ם. וכמו כן אילו היה מצוה בחנוכה שיש להדר את הנר הראשון שהדליק בעל הבית, היו יכולים לדמות כי ההידור צריכה להיות בזמן הדלקת אותה נר. אבל כנראה שמצות מהדרין בחנוכה, הוי הידור על הפרטומי ניסא, והיינו שחכמים חייבו כל בית ישראל שיפרסמו הנס, ולזה די הדלקה נר אחד לאיש וביתו. ושוב הוסיפו הידור שכל בית יוסיף עוד בפירסום הנס, שידליק כל אחד ואחד, ויתפרסם הנס ביותר על ידי כל אחד שבבית, והרי זה הידור להוסיף

בגמרא (שבת כא:) מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד וכו'. ברמב"ם (ה' חנוכה ד-א) כמה נרות הוא מדליק, מצותה שיהיה כל בית ובית מדליק נר אחד וכו', והמהדר את המצוה מדליק נרות כמנין אנשי הבית נר לכל אחד ואחד וכו'. והמבואר מדברי הרמב"ם דהא דאמרינן נר לכל אחד ואחד, אין פירושו שכל אחד ידליק בפני עצמו, אלא פירושו דהמדליק מדליק נר לכל אחד, וכולהו חדא הדלקה נינהו. אולם בשו"ע (סי' תרע"א סעיף ב') כתב שם הרמ"א ויש אומרים דכל אחד מבני הבית ידליק עכ"ל, נראה דמפרש דהא דאמרינן נר לכל אחד ואחד, פירושו הוא שכל אחד מדליק בפני עצמו.

וכתב בחידושי הגרי"ז על הרמב"ם (שם) דנראה דשניהם לשיטתם אולו, דפליגי בדין ציצין שאין מעכבין אי חוזרין עליהן אחר שפירש, דדעת הטור שחוזר, ודעת הרמב"ם שאינו חוזר. והיינו דפליגי אם שייך הידור מצוה לאחר שכבר פירש ונגמרה המצוה (כמו שדברנו מזה אתמול). ושיטת הרמב"ם היא דאינו חוזר על ציצין שאין מעכבין, דסבירא ליה דדין ואנוהו לא שייך רק בעושה מעשה המצוה, אבל כשפירש שוב ההידור אינו שייך למעשה המצוה כלל.

ולפי זה נראה דזהו גם טעמא דהרמב"ם הכא לענין נר חנוכה, דסבירא ליה דהכל הדלקה אחת, דכיון דכל הך מילתא דנר לכל אחד ואחד הוא ענין של הידור מצוה, על כן לא שייך כלל לומר שתהא הדלקה מיוחדת לכל אחד ואחד, דאם כן הא נמצא דההדלקה השניה היא רק משום הידור בלבד והיא נפרדת מעיקר מעשה המצוה, וזה אי אפשר לדעת הרמב"ם, וכמו בציצין שאינן מעכבין דלא שייך בהן לדעת הרמב"ם דין הידור מצוה אם פירש וסילק ידיו מעיקר מעשה המילה, הכי נמי בנר חנוכה דכוותה, ולהכי סבירא ליה דהפירוש דנר לכל אחד ואחד הוא דמדליקין נרות בעד כולם והכל הדלקה אחת, דלפי זה נמצא דעצם המצוה נעשית בהידור, אבל אם ידליק כל אחד בפני עצמו בהדלקה מיוחדת נמצא דהמצוה לחוד וההידור לחוד ואין זה בכלל ואנוהו. והנה יעוין שם בשו"ע (יו"ד סי' רס"ד ס"ה) בדברי הרמ"א שם שפסק

בפרסומי ניסא, ואין להדלקה זו קשר עם הנר שהדליק בעל הבית, שאין ההידור על הנר, וכל אחד מבני הבית באיזה מקום שעומד מוטל עליו להוסיף הוספת פירסום הנס.

ועוד שהרי כמה פוסקים סבירא להו שהמהדרין מתכוונים שלא לצאת בהדלקת הבעל הבית, והם מחוייבים מדינא להדליק (עיין פרי מגדים סימן תרע"א מש"ז סק"א, ובשור"ת רבי עקיבא איגר מהדו"ת סימן יג). ולכן הגם שאין מברכין על הידור מצוה לחודיה, הם יכולים להדליק ולברך, כי אין הם מקיימים רק ההידור אלא גם עיקר המצוה. ואם כן אין לזה קשר להפלוגתא אם יכולין לקיים הידור מצוה לחוד שלא בזמן קיום המצוה, כי המהדרין שמדליקין נר לכל אחד, הם מקיימים גם עיקר המצוה.

ובאמת יש מקום לומר, דמה שהמהדרין או המהדרין מן המהדרין מדליקין, אין זה בגדר הידור מצוה אלא בגדר מצוה מן המובחר, וחכמים מעיקרא כאשר קבעו מצוה זו, קבעוה בשלשה סוגין לשלשה סוגי בני אדם, שכל סוג מקיים מצוה מן המובחר יותר בהדלקתו. וצורת המצוה לבני אדם המהדרין במצות תיקנו באופן אחר. ומי שרוצה להכניס עצמו בין המהדרין, לזה ניתן מצוה אחרת מלהדליק נר איש וביתו, אלא שכל אחד ידליק לעצמו, וזהו עיקר המצוה שלו, ואין זה דומה לשאר הידור מצוה, שמוסיף נוי והידור על העיקר. [ועיין בשפת אמת שבת כא: ד"ה בגמרא, ובאבי עזרי ה' חנוכה].

ועל כל פנים היוצא לנו מזה, דגם אי נימא דליכא קיום הידור מצוה כאשר אינו ביחד עם המצוה, וכדעת הרמב"ם בציצין, מכל מקום בחנוכה יכולין המהדרין להדליק נרות בפני עצמן. חדא, כי אין ההידור והוספה על הנר, אלא הוספה והידור על פרסומי ניסא. שנית, כי מכוין שלא לצאת בהמדליק, ומקיים גוף המצוה. שלישית, כי להמהדרין במצות ניתן מעיקרא צורת מצוה אחרת ממה שניתן לשאר בני אדם.

*

הנרות הללו אנו מדליקין על הנסים וכו', שעשית לאבותינו על ידי כהניך הקדושים. ויש להבין הענין שהדגיש שהנס נעשה על ידי הכהנים. ושוב מסיים עלה, הנרות הללו קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד. למה פרט דין משאר כל הדינים שנאמרו בהלכות נרות חנוכה.

ונראה כי הנה זכות החשמונאים היתה גדולה מאד, שהמשיכו בקדושתם הנסים בימים ההם, כאשר החושך כסתה את הארץ, וחנוכה סוף כל הנסים. ולכאורה יש להבין הלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:), ואם כן איך המשיכו הצדיקים הללו שכר זכויותיהם בהאי עלמא להעשות נסים ונפלאות. אמנם יש לומר דידוע קושיות המפרשים הלא הקב"ה מקיים תורתו (ירושלמי ר"ה א-ג), והרי מצוה מפורשת ביומו תתן שכרו (דברים כד-טו), ולא תלין (ויקרא

יט-ג), ואיך יתכן שהשכר שמורה רק לעולם הבא. ותירצו דבשכרו על ידי שליח ליכא בל תלין (ב"מ ק"י), וכיון שקבלנו התורה על ידי שליח, משה רבינו, אין בזה משום בל תלין. (עיין חנוכה התורה פ' יתרו אות פד).

ועל פי זה חידש בתורת משה (פ' פנחס קכב) דמצינו במתן תורה, ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים (שמות יט-כד), וברש"י אתה מחיצה לעצמך, ואהרן מחיצה לעצמו, והכהנים מחיצה לעצמם ע"ש. על כן הכהנים הנגשים אל ה' זכו לקבל התורה מפי ה', לא על ידי שליח, על כן לכהנים מגיע שכר מצוה גם בהאי עלמא. ולכן פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן (במדבר כה-יא), בדין הוא שיטול שכרו (במדבר כה-א), כי בכהנים יש מצוה של ביומו תתן שכרו ע"כ. ואם כן כיון שהנס היה על ידי 'כהניך' הקדושים, ולהם מגיע שכר מצוה גם בהאי עלמא, על כן כאשר מסרו נפשם על קדושת התורה, זכו לניצוח המלחמה ונס הנרות.

והנה המפרשים כתבו לרמוז במה דאסור להשתמש לאורו במנורה, דכיון דזה רומז על נר מצוה ותורה אור, והרוצה שיחכים ידרים וסימניך מנורה בדרום (בבא בתרא כה:), על כן אין להשתמש לאורה, שאין זוכין להשתמש בשכר מצותה בעולם הזה (עיין קדושת יום טוב לחנוכה אות ג). וזהו המשך הדברים, הנרות הללו אנו מדליקין על הנסים וכו' שעשית על ידי 'כהניך' הקדושים, שבזכות קדושתם זכו לקבל שכר מסירת נפשם. ואם כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אבל לכהנים שקיבלו התורה מפי ה', לא על ידי שליח, מגיע להם שכר מצוה בהאי עלמא. ואם כי הנרות הללו קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהן, משום שלא ניתן שכר הנר מצוה ליהנות מהם בעולם הזה. מכל מקום כיון שזה נעשה על ידי כהניך הקדושים, שפיר זכו ליהנות ממעשיהם הטובים.

*

ובהנסי של חנוכה יש רמז מוסר לחיזוק, כי כל אחד מישראל הוא בחינת מקדש, וכמו שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כה-ח), בתוך כל אחד ואחד מישראל, כי ניתן לו נשמה חלק אלקי ממעל השוכן בקרבו, והיכל ה' המה (ירמיה ז-ז). ולפעמים גובר עליו יצרו, ומטמא את מקדש ה' בחטאיו, בבחינת וטימאו כל השמנים. מכל מקום תמיד נשאר בו ניצוץ של קדושה שעומדת בתוקפה, שלא נכבה, כי אף על פי שחטא ישראל הוא (סנהדרין מד:), ומניצוץ זו יוכל עוד להתלבות להב אש גדול, ואשרי זקנותינו שכיפרה ילדותנו (סוכה גג). וזהו בחינת הפך שמן טהור שנשאר גנוז בתוכו. ונס חנוכה מורה לנו, שגם כאשר יקימו האויבים לבטל ישראל מתורתם וטהרתם, ויטמאו הכל, ישאר תמיד פך שמן שממנה יתנוסס עוד נסים. וזה מורה בפרטיות לכל אחד, שגם אחר שיצרו טימא אותו, ישאר בו תמיד נקודה פנימית טהורה, אשר מניצוץ זה יוכל להבעיר עוד נפשו בדרך נס, כי הבא לטהר מסייעין אותו. ■